

СТАТТЯ 2010 р.

УДК 375.147

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ
МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАННЯ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ
TEACHING METHODS AT THE HIGHER EDUCATIONAL
ESTABLISHMENT**

**С.М. Еш
С.Н. Эш
S. Esh**

У статті розглядається роль дисципліни «Методика викладання у вищому навчальному закладі» у підготовці магістрів з фінансів. Пропонується авторський варіант змісту лекцій, семінарських занять, перелік питань для підготовки до заліку, наводяться варіанти контрольної роботи для студентів заочної форми навчання.

В статье рассматривается роль дисциплины «Методика преподавания в высшем учебном заведении» в подготовке магистров с финансов. Предлагается авторский вариант содержания лекций, семинарских занятий, перечень вопросов к подготовке к зачету, приводятся варианты контрольной работы для студентов заочной формы обучения.

The article is devoted to the role of the discipline «Teaching methods at the higher educational establishment» in the process of training Masters of finances. The authors proposes her own version of the contents of lectures, seminars the list of questions for the credit tests. The versions of the control work for the external students are being furnished.

Ключові слова: методика викладання, самостійна робота, лекції, семінарські заняття, контрольна робота.

Ключевые слова: методика преподавания, самостоятельная работа, лекции, семинарские занятия, контрольная работа.

Key words: teaching methods, independent work, lectures, seminars the list, control work.

Сучасний світовий освітній простір постійно поповнюється новим змістом знань. Виникають нові сфери відносин у формуванні змісту навчання і виховання, нових спеціальностей і дисциплін.

Майже двадцять років вищі навчальні заклади готують для фінансового ринку спеціалістів за новою спеціальністю «Фінанси», разом із появою якої формуються і нові дисципліни: «Фінансовий ринок», «Ринок цінних паперів», «Ринок фінансових послуг», «Управління фінансовою санацією підприємств», «Бюджетний менеджмент» та інші.

Після отримання диплома магістра випускнику вищого навчального закладу надається право займатися науковою і викладацькою роботою. Законом України «Про вищу освіту» визначено, що на посади науково-

педагогічних працівників обираються за конкурсом, як правило, особи, які мають наукові ступені або вчені звання, а також випускники магістратури [9, стаття 48, п.3]. Тому для підготовки магістрів з фінансових спеціальностей вводиться нова дисципліна «Методика викладання у вищому навчальному закладі (далі ВНЗ)». Кожна кафедра визначає індивідуально кількість годин, передбачених для лекцій, семінарських занять і самостійного вивчення.

Методика викладання у ВНЗ, як навчальна дисципліна – це окрема галузь знань, яка має свій зміст, свої функції, принципи, методологічні основи, інформаційне забезпечення.

Дисципліна запроваджується у навчальний процес з метою підвищення рівня педагогічної й психологічної культури магістрів, як майбутніх науковців, викладачів вищої школи, формування системи теоретичних і практичних знань з методики викладання у ВНЗ на основі досягнень сучасної педагогіки та дидактики.

Предметом «Методики викладання у ВНЗ» є закономірності управління процесом передачі знань, які супроводжуються процесами виховання, навчання, розвитком особистості з врахуванням психологічних особливостей людини на різних сходах її розвитку, формують педагогічні засади майбутнього викладача ВНЗ, майбутнього науковця, фахівця з фінансів.

«Методика викладання у ВНЗ» є комплексною дисципліною оскільки ґрунтується на вивченні педагогіки, психології й дидактики. Основи дисципліни формують педагогічну майстерність викладача, допомагають йому ефективно організувати власну працю, розробити і втілити нові інноваційні підходи до навчання й виховання студентів. «Методика викладання у ВНЗ» як наукова галузь має свій категоріально-понятійний апарат, який включає основні категорії педагогіки й психології: навчання, уміння, засвоєння знань, виховання, професіоналізм, технологія навчання, а також конкретні категорії й поняття самої методики викладання.

Роль дисципліни визначається її спроможністю розкрити сучасні методичні основи викладання, підготувати студента, спроможного самостійно проводити всі види занять вищої школи, втілювати нові технології активізації навчання, нові принципи організації навчального процесу. Актуальним є розуміння викладацької майстерності як комплексу властивостей особистості викладача, що забезпечують високий рівень самоорганізації його в професійній викладацькій діяльності.

Дисципліна «Методика викладання у ВНЗ» *формує навички* підготовки та проведення різних типів навчальних занять (лекцій, практичних і семінарських занять тощо) за власною методикою на основі стандартів викладання; контролю та об'єктивної оцінки знань; з практичної діяльності та готовності до професійної діяльності тих, хто навчається у ВНЗ; розробки методичних вказівок щодо проведення різних видів занять, активних методів навчання, підготовки наочних посібників, збірників задач, тестів та інших форм діяльності з навчальним матеріалом; проведення та обговорення відкритих занять.

Дисципліна «Методика викладання у вищому навчальному закладі» тісно пов'язана з усіма економічними дисциплінами, що вивчаються у ВНЗ, так як формує психолого-педагогічну майстерність майбутнього керівника, науковця, викладача.

Зміст лекцій дисципліни «Методика викладання у ВНЗ»

Тема 1. Методика викладання як метод психолого-педагогічних досліджень

Дисципліна «Методика викладання у ВНЗ», її предмет, завдання, функції та роль у професійній викладацькій діяльності. Структура педагогіки. Система педагогічних дисциплін. Психологія вищої школи. Дидактика, її основні категорії та концепції. Процес навчання, його функції та структура. Принципи та методи навчання. Форми організації навчання.

Ключові поняття: методика викладання у ВНЗ, педагогіка, дидактика, психологія, процес навчання, форми організації навчання, принципи та методи навчання, виховання, навчання.

Рекомендована література: 1 – 3; 6 – 19; 28.

Тема 2. Основи наукових досліджень

Наука як система знань. Методологія та методика наукового дослідження. Засоби впровадження методологічних елементів у процес навчання. Категоріальний апарат дослідження. Основні види наукових досліджень у вищій школі. Етичні норми та цінності науки.

Форми наукових студентських робіт. Вимоги до педагогічних досліджень. Основи наукової організації праці студента.

Ключові поняття: наука, методологія, метод, методика, наукове дослідження, норми та цінності науки, педагогічне дослідження, курсова робота, дипломна робота, анкетування, наукова організація праці студента.

Рекомендована література: 11; 14; 16 – 19; 28.

Тема 3. Нові технології навчання

Теоретичні основи технології навчання. Навчально-методичні комплекси дисциплін (НМК). Методика розробки НМК. Кредитно-модульна система навчання. Навчальні технології кредитно-модульної системи. Модульний контроль, методика розробки модульних контрольних робіт. Методика розробки робочих програм і модулів з навчальних дисциплін. Види педагогічного контролю у вищій школі. Функції контролю. Вимоги до контролю якості навчальної роботи студентів. Дидактичні вимоги викладача до контролю. Критерії оцінки знань. Види й методи обліку успішності. Вимога об'єктивності обліку.

Ключові поняття: технологія навчання, навчально-методичні комплекси, кредитно-модульна система, педагогічний контроль, педагогічна діяльність, педагогічна майстерність, комунікативні здібності, етика, педагогічний такт.

Рекомендована література: 3 – 4; 14; – 15; 19; 25; 28; 30.

Тема 4. Основні педагогічні засади підготовки майбутнього викладача ВНЗ

Сутність педагогічної діяльності викладача. Критерії оцінювання педагогічної діяльності. Педагогічна майстерність й особистість викладача. Психологічні передумови підвищення ефективності підготовки викладача вищої школи. Майстерність педагогічного спілкування. Розвиток комунікативних здібностей майбутнього викладача вищої школи. Етика та психолого-педагогічна характеристика викладача. Педагогічний такт, його риси. Психологічні фактори успішного навчання студентів. Адаптація студентів. Напрями, форми та методи роботи наставника академічних груп (куратора).

Ключові поняття: педагогічна діяльність, педагогічна майстерність, особистість викладача, критерії оцінювання, комунікативні здібності, майстерність педагогічного спілкування, етика, педагогічний такт, адаптація студентів, наставник академічної групи.

Рекомендована література: 3 – 6; 12 – 13; 18; 24; 29.

Тема 5. Методика підготовки та проведення занять у ВНЗ.

Рекомендації до підготовки навчально-методичної літератури

Основні види навчальних занять у ВНЗ. *Лекція* як форма навчання, її роль, значення та функції. Види лекцій. Дидактичні принципи відбору матеріалу для лекції. НМК лекцій. Методика підготовки та проведення лекцій у ВНЗ. *Практичне заняття*, його роль і значення в системі навчання. Підготовка до практичних занять. НМК практичних занять. *Семінарські заняття* у вищій школі, їх види і роль в системі освіти. Основні завдання семінарського заняття. НМК семінарських занять. Методика підготовки та проведення семінарських і практичних занять у ВНЗ. *Лабораторні заняття* у ВНЗ, їх призначення та особливості проведення. Лабораторні заняття дослідницького характеру. НМК лабораторних занять. *Консультація* як основна та додаткова форма навчального процесу, її призначення, функції та види. НМК консультацій. *Навчальні практики:* організаційно-економічна, переддипломна. Нетрадиційні форми організації навчання у ВНЗ. Активні методи роботи студентів. *Відкриті заняття*, їх види, критерії оцінювання методика проведення.

Методика підготовки навчально-методичної літератури: підручників, навчальних посібників, курсів і конспектів лекцій, збірників задач, методичних вказівок і рекомендацій. Методика написання тез для конференцій, статей для наукових журналів. Методика підготовки тестів.

Ключові поняття: методика підготовки та проведення занять, лекція, практичне заняття, семінарське заняття, лабораторне заняття, консультація, навчальна практика, відкрите заняття, активні методи навчання, підручник, навчальний посібник, методичні вказівки, тези, стаття, критерії оцінювання.

Рекомендована література: 3; 6; 10 – 15; 18 – 23; 26 – 28.

Тема 6. Самостійна робота як основна форма організації навчання

Формування стилю самостійної навчальної роботи як основної форми організації навчання у ВНЗ. Методологічні підходи до визначення поняття «самостійна робота студентів». Роль самостійних занять у підготовці фахівців. Типи та види самостійної роботи студентів. Специфічні

характеристики професійно-орієнтованого читання. Референція, її види. Бібліотечний та бібліографічний опис літератури. Каталог, його види. Бібліографічний опис літератури. Анотація, її зміст і види. Резюме, цитати, тези, план, конспект, як форми запису. Дії та операції роботи з навчальною літературою. Дії опрацювання й засвоєння навчального матеріалу. Умови ефективності організації самостійної роботи: планування, поєднання самостійної роботи з іншими формами навчання.

Ключові поняття: самостійна робота, професійно-орієнтоване читання, референція, бібліотечний та бібліографічний опис, каталог, анотація, резюме, цитати, тези, план, конспект, форми запису.

Рекомендована література: 3; 6; 9 – 15; 18 – 20; 30.

Зміст семінарських занять з дисципліни «Методика викладання у ВНЗ»

Заняття № 1

Тема. Загальні основи педагогіки та дидактики вищої школи. Методика викладання у ВНЗ як галузь знання

1. Предмет педагогіки та психології вищої школи, його основні категорії.
2. Дидактика вищої школи як галузь педагогічних знань.
3. Методика викладання у ВНЗ як галузь знання.
4. Процес навчання, його функції та структура.
5. Наука як система знань.
6. Основні види наукових досліджень у вищій школі.

Питання для обговорення

1. Що є предметом педагогіки та які елементи включає її структура?
2. Система педагогічних дисциплін.
3. Що таке психологія як наукова дисципліна?
4. Що таке дидактика? Які ви знаєте її категорії та концепції?
5. Що є предметом дослідження дисципліни «Методика викладання у вищому навчальному закладі» ?
6. Які функції і завдання виконує дисципліна «Методика викладання у ВНЗ» і яку роль вона виконує у підготовці майбутніх фахівців з фінансів?
7. Процес навчання, його функції та структура.
8. Які є засоби впровадження методологічних елементів у процес навчання?
9. Назвіть основні види наукових досліджень у вищій школі.
10. Особливості психолого-педагогічних досліджень у галузі вищої освіти.
11. Етичні норми та цінності науки.
12. Які є форми наукових студентських робіт?
13. Які вимоги висувають до педагогічних досліджень?
14. Основи наукової організації праці студента.

15. Які проблеми розглядає педагогіка вищої школи?
16. З якою метою у вузівській навчальній процес запроваджуються такі дисципліни як «Педагогіка» і «Психологія»?
17. Що є предметом дослідження «Педагогіки» і «Психології»?
18. Які проблеми досліджує дидактика?
19. Які теоретичні та практичні завдання в період реформування вищої освіти в Україні вирішують педагогіка, психологія та дидактика?
20. Сутність основних категорій і понять педагогіки й психології вищої школи як наукових галузей.
21. Що визначають такі категорії як «виховання» і «навчання»? Їх спільні риси та відмінності.
22. Які принципи та методи реалізує навчання?
23. Як класифікують форми навчання у вищій школі?
24. Що визначає поняття «форма організації навчального процесу»?
25. Які ознаки мають форми організації навчальних занять?
26. Які є форми навчального процесу відповідно до Закону України «Про вищу освіту»?
27. Назвати найпоширеніші види навчальних занять у вищих навчальних закладах.
28. Яку роль виконує наука як система знань?
29. Які функції у суспільстві виконує наука?
30. Сутність методології і методики наукового дослідження. Їх загальні риси і відмінності.
31. Сутність категоріального апарату дослідження.
32. Які рівні дослідження включає педагогіка?
33. Охарактеризувати вимоги до педагогічних досліджень.
34. Чим відрізняється структура курсової роботи від структури дипломної роботи?
35. Для розв'язання якого дослідницького завдання ви обрали б анкетування?
36. Назвіть основні вимоги до наукової організації праці студентів.
37. У яких випадках слід застосовувати статистичні методи дослідження?

Самостійна робота

1. Розробка плану дипломної роботи за темами (додаток Б)
2. Розробка методичних вказівок до написання I, II, III, і IV розділів (за вибором) дипломної роботи.

Література: 1 – 3; 6; 9; 11 – 19; 28.

Заняття № 2

Тема. Нові технології в навчанні. Основні педагогічні засади підготовки майбутнього викладача ВНЗ

1. Теоретичні основи технології навчання. Кредитно-модульна система.

2. Педагогічний контроль у вищій школі.
3. Педагогічна діяльність викладача.
4. Педагогічна майстерність, її особливості та елементи.
5. Етика та психолого-педагогічна характеристика викладача.
6. Психологічні фактори успішного навчання студентів.
7. Напрями, форми та методи роботи наставника академічних груп (куратора).

Питання для обговорення

1. Сутність технології навчання.
2. Як використовується поняття «технологія навчання» у педагогіці, психології, документах ЮНЕСКО?
3. Сутність нових технологій навчання фінансових дисциплін.
4. Сутність навчально-методичних комплексів, їх складові.
5. Сутність кредитно-модульної системи навчання, її навчальні технології.
6. Види модульного контролю.
7. Які види педагогічного контролю використовують у вищій школі та які функції він виконує?
8. Назвіть основні вимоги до контролю якості навчальної роботи студентів.
9. Які ви знаєте дидактичні вимоги викладача до контролю?
10. Сутність вимоги об'єктивності обліку.
11. Навчальні технології кредитно-модульної системи.
12. Що таке модульний контроль?
13. Вимоги до контролю якості навчальної роботи студентів.
14. Дидактичні вимоги викладача до контролю.
15. Які є критерії оцінки знань?
16. Які є види й методи обліку успішності?
17. Сутність педагогічної діяльності викладача, її складові.
18. Критерії оцінювання педагогічної діяльності.
19. Сутність педагогічної майстерності, її особливості та елементи.
20. Психологічні передумови підвищення ефективності підготовки викладача вищої школи.
21. Яку роль відіграє спілкування у педагогічній діяльності?
22. Якими компонентами професійно-педагогічного вміння спілкуватися повинен володіти викладач?
23. Які риси характеру потрібні викладачеві для спілкування зі студентами?
24. Що таке педагогічний такт і які риси визначають його?
25. Назвати психологічні фактори успішного навчання студентів.
26. Назвати основні етапи системи професійної підготовки фахівця.
27. Що таке професійна адаптація і які структурні елементи вона включає?
28. Які є форми та методи роботи наставника академічних груп?

Самостійна робота

1. Розробка схеми НМК з однієї з фінансових дисциплін за вибором.
2. Розробка робочих програм з фінансових дисциплін за вибором .
3. Розробка модулів з дисципліни за вибором.
4. Розробка психолого-педагогічної характеристики викладача.
5. Розробка критеріїв оцінювання педагогічної діяльності.

Література: 6; 12 – 15; 18 – 20; 24 – 25; 28; 30.

Заняття № 3

Тема. Методика підготовки та проведення занять у ВНЗ, підготовки навчально-методичної літератури

1. Основні види навчальних занять у ВНЗ:
 - а) лекція як форма навчання, її роль, значення та функції. Види лекцій;
 - б) практичне заняття, його роль і значення в системі навчання;
 - в) семінарські заняття у вищій школі, їх види і роль в системі освіти;
 - г) лабораторні заняття у ВНЗ, їх призначення та особливості проведення;
 - д) консультація як основна та додаткова форма навчального процесу, її призначення, функції та види.
2. Методика підготовки та проведення основних видів навчальних занять у ВНЗ.
3. Навчальні практики у ВНЗ, їх види, мета проведення.
4. Нетрадиційні форми організації навчання у ВНЗ.
5. Відкриті заняття, їх види, критерії оцінювання, методика проведення.
6. Методика підготовки підручників, навчальних посібників, курсів і конспектів лекцій, збірників задач, методичних вказівок.
7. Методичні вказівки до написання тез для конференцій, статей для наукових журналів.

Питання для обговорення

1. Що визначає поняття «форма організації навчального процесу»?
2. Які ознаки мають форми організації навчальних занять?
3. Які форми навчального процесу визначені в Законі України «Про вищу освіту»?
4. Назвіть найпоширеніші види навчальних занять у ВНЗ.
5. Сутність лекції як форми навчання, її функції, роль, дидактична мета і значення.
6. Які функції виконує сучасна вузівська лекція?
7. Чим визначається зміст лекції та її структура?
8. Як співвідносяться зміст лекції зі змістом підручника?
9. Назвіть основні види лекцій та охарактеризувати їх.
10. За якими дидактичними принципами відбувається відбір матеріалу для лекції?
11. Яку роль в системі навчання відіграє практичне заняття?
12. Яка різниця між семінарським і практичним заняттям?
13. Сутність семінарського заняття, їх види, завдання і роль в системі вищої освіти.

14. Сутність лабораторних занять у ВНЗ, їх призначення та особливості проведення.
15. Консультація як основна і додаткова форма навчального процесу, її призначення, функції та види.
16. Сутність НМК, їх види та складові.
17. Яку роль у навчальному процесі відіграє навчальна практика? Які є її види?
18. Які нетрадиційні форми навчання використовують у вищій школі?
19. Охарактеризуйте найпоширеніші активні методи навчання ВНЗ.
20. Сутність відкритих занять, їх види, мета проведення, критерії оцінювання.
21. Сутність методики проведення занять у ВНЗ. Складові методики.
22. Які складові включає методика підготовки підручників, навчальних посібників, курсів і конспектів лекцій, збірників задач, методичних вказівок?
23. Яких рекомендацій необхідно дотримуватися при написанні тез для конференцій, статей для наукових журналів?
24. Яку роль в процесі навчання виконують тести? Яких рекомендацій необхідно дотримуватись при їх розробці?

Самостійна робота

1. Розробка схеми методики проведення одного із видів навчальних занять у ВНЗ.
2. Розробка схеми проведення заняття з використанням активних методів навчання.
3. Розробка плану проведення відкритого заняття за темою однієї з фінансових дисциплін.
4. Підготовка лекції із врахуванням її виду і структури.
5. Написання тез і статей до фахових журналів.
6. Розробка тестів.

Рекомендована література: 6; 12 – 13; 15; 18 – 23; 25 – 27.

Заняття № 4

Тема. Самостійна робота як основна форма організації навчання.

1. Розгляд теоретичних питань:
 - а) формування стилю самостійної навчальної роботи як основної форми організації навчання;
 - б) робота з психолого-педагогічною літературою;
 - в) сутність анотації, її структура;
 - г) умови ефективності організації самостійної роботи;
2. Підведення підсумків за модулем.

Питання для обговорення

1. Яку роль виконують самостійні заняття у підготовці фахівців?

2. Методологічні підходи до визначення поняття «самостійна робота студентів».
3. Як поділяється самостійна робота студентів за типами і видами?
4. Які умови організації самостійної роботи студентів потрібно вважати найбільш ефективними?
5. Що таке референція і які є її види?
6. Яка різниця між бібліотечним і бібліографічним описом літератури?
7. З якою метою формують і використовують каталог? Які є його види?
8. Сутність анотації, її зміст і види.
9. З якою метою готують такі форми запису, як резюме, цитати, тези, план, конспект?
10. Специфічні характеристики професійно-орієнтованого читання.
11. Дії та операції роботи з навчальною літературою.
12. Як поєднується самостійна робота з іншими формами навчання?

Самостійна робота

1 Підготовка анотації до теми дипломної роботи (додаток Б).

2. Розробка плану самостійної роботи з навчальної дисципліни.

Рекомендована література: пункти 1; 2; 4 – 5; 8 – 9; 13 – 15; 18 – 20; 30.

Самостійна робота студентів з курсу «Методика викладання у вищому навчальному закладі» організовується за трьома формами:

Перша – обов'язкове конспектування та вивчення питань, що виносяться викладачем для самостійного вивчення та виконання домашніх завдань.

Друга – підготовка *словника-довідника* за ключовими поняттями, наведеними в кінці кожної теми, знати які необхідно під час тестування і виконання поточної модульної роботи та підсумкової.

Третя – написання рефератів, теми яких вибирають на добровільних засадах (ця форма передбачена в основному для студентів, які з поважних причин пропустили значну кількість занять, а також для студентів, які бажають підвищити рівень знань з відповідної теми). Контроль за самостійною роботою студентів відбувається на семінарських заняттях шляхом обговорення питань, що виносяться для самостійного вивчення, виконання тестів різного рівня складності, підготовки та обговорення рефератів.

Теми рефератів для виконання самостійної та індивідуальної роботи

Тема «Методика викладання як метод психолого-педагогічних досліджень»

1. Педагогіка вищої школи як наукова галузь.

2. Психологія вищої школи як наукова галузь.

3. Виховання як категорія педагогіки й психології вищої школи.

4. Соціалізація в системі педагогіки й психології вищої школи.

5. Зміст вищої освіти як система елементів об'єктивного досвіду людства.

Література: 1 – 6; 12 – 15; 18; 29.

Збірники наукових праць і журнали: «Вища школа», «Вища освіта України», «Нові технології навчання», «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми», «Педагогічний процес: теорія і практика», «Духовність особистості: методологія, теорія і практика», «Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки», «Наукове пізнання: методологія та технологія».

Тема «Основи наукових досліджень»

1. Використання наукового підходу при вирішенні методологічних проблем викладання.
2. Гіпотеза як методична основа дослідження.
3. Становлення і розвиток науки.
4. Система підготовки наукових кадрів в Україні.
5. Наукове дослідження та його методологія.
6. Методи активізації творчого мислення.

Рекомендована література: 3; 11 – 17; 28.

Збірники наукових праць і журнали: «Вища школа», «Вища освіта України», «Нові технології навчання», «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми», «Педагогічний процес: теорія і практика», «Духовність особистості: методологія, теорія і практика», «Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки».

Тема «Нові технології навчання»

1. Теоретичні основи технології навчання.
2. Дидактичні вимоги викладача до контролю.
3. Навчальні технології кредитно-модульної системи.
4. Вимоги до контролю якості навчальної роботи студентів.

Рекомендована література: 2 – 6; 13 – 14; 18 – 20; 25; 28.

Збірники наукових праць і журнали: «Вища школа», «Вища освіта України», «Нові технології навчання», «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми», «Педагогічний процес: теорія і практика», «Духовність особистості: методологія, теорія і практика», «Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки».

Тема «Основні педагогічні засади підготовки майбутнього викладача ВНЗ»

1. Загальна характеристика форм організації навчального процесу.
2. Педагогічна майстерність й особистість викладача.
3. Вплив на аудиторію за допомогою викладацької техніки.

4. Роль педагогічного такту у підготовці викладача ВНЗ.

Література: 3; 6; 10; 12 – 15; 18; 29.

Збірники наукових праць і журнали: «Вища школа», «Вища освіта України», «Нові технології навчання», «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми», «Педагогічний процес: теорія і практика», «Духовність особистості: методологія, теорія і практика», «Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки».

Тема «Методика підготовки та проведення занять у ВНЗ. Рекомендації до підготовки навчально-методичної літератури»

1. Лекція як традиційна форма навчання у вузах.
2. Використання активних методів навчання під час викладання фінансових дисциплін.
3. Роль і значення відкритих занять у методиці викладання фінансових дисциплін.
4. Роль і значення тестів у процесі викладання фінансових дисциплін.

Рекомендована література: 3; 12 – 15; 18 – 22.

Збірники наукових праць і журнали: «Вища школа», «Вища освіта України», «Нові технології навчання», «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми», «Педагогічний процес: теорія і практика».

Тема «Самостійна робота як основна форма організації навчання»

1. Самостійна робота як засіб навчання.
2. Роль самостійних занять у підготовці майбутнього викладача ВНЗ.
3. Методологічні підходи до визначення поняття «самостійна робота студентів».
4. Характеристика професійно-орієнтованого читання.
5. Опрацювання й засвоєння навчального матеріалу.

Рекомендована література: 6; 12 – 13; 15; 18; 30.

Збірники наукових праць і журнали: «Вища школа», «Вища освіта України», «Нові технології навчання», «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми».

Питання для підготовки до заліку

1. Методика викладання як метод психолого-педагогічних досліджень.
2. Дидактика вищої школи як галузь педагогічних знань.
3. Курс «Методика викладання у ВНЗ», його предмет, завдання, функції та роль у професійній викладацькій діяльності.
4. Форми й засоби впровадження результатів психологічних досліджень у діяльність ВНЗ.
5. Педагогіка вищої школи, її основні категорії й поняття.
6. Психологія вищої школи, її основні категорії й поняття.

7. Завдання педагогіки, психології й дидактики вищої школи в період реформування вищої освіти в Україні.
8. Предмет дослідження педагогіки й психології.
9. Дидактика, її основні категорії та концепції.
10. Виховання й навчання як категорії педагогіки й психології вищої школи.
11. Вища освіта, як процес навчання, її зміст.
12. Сутність процесу навчання у вищій школі, його форми, функції, структура, принципи та методи.
13. Технологія навчання, як спосіб реалізації змісту освіти у документах ЮНЕСКО.
14. Психолого-педагогічні дослідження у галузі вищої освіти.
15. Сутність методології педагогіки та психології вищої школи.
16. Методики психолого-педагогічних досліджень у ВНЗ.
17. Професійна діяльність викладача вищої школи.
18. Наука як система знань, її функції.
19. Форми організації навчальних занять у ВНЗ, їх ознаки. Види навчальних занять у ВНЗ.
20. Сутність методології і методики наукового дослідження. Їх загальні риси і відмінності.
21. Засоби впровадження методологічних елементів у процес навчання.
22. Сутність категоріального апарату дослідження.
23. Основні види наукових досліджень у вищій школі, вимоги до них.
24. Рівні дослідження педагогіки у вищій школі.
25. Етичні норми та цінності науки.
26. Курсова і дипломна роботи студентів, схожі риси і відмінності між ними.
27. Методика підготовки лекцій.
28. Основні вимоги до наукової організації праці студентів. Форми наукових студентських робіт.
29. Статистичні методи дослідження і їх використання у ВНЗ.
30. Сутність технології навчання. Використання нових технологій навчання при вивченні фінансових дисциплін.
31. Навчально-методичні комплекси, їх види та складові.
32. Сутність кредитно-модульної системи навчання, її навчальні технології.
33. Види модульного контролю.
34. Педагогічний контроль у вищій школі, його види та функції.
35. Основні вимоги до контролю якості навчальної роботи студентів.
36. Дидактичні вимоги викладача до контролю навчальної роботи студентів.
37. Характеристика критеріїв оцінки знань.
38. Види та методи обліку успішності у ВНЗ. Сутність вимоги об'єктивності обліку.

39. Педагогічна діяльність, її складові. Критерії оцінювання педагогічної діяльності у ВНЗ.
40. Сутність педагогічної майстерності, її особливості та елементи.
41. Психологічні передумови підвищення ефективності підготовки викладача вищої школи.
42. Роль професійно-педагогічне спілкування у викладацькій діяльності.
43. Педагогічний такт, його сутність і риси.
44. Психологічні фактори успішного навчання студентів.
45. Основні етапи системи професійної підготовки фахівця.
46. Професійна адаптація, її структурні елементи.
47. Форми та методи роботи наставника академічних груп.
48. Сутність поняття «форма організації навчального процесу».
49. Найпоширеніші види навчальних занять у вищих навчальних закладах.
50. Сутність лекції як форми навчання і виховання студентів у вузі. Функції лекції, її роль, дидактична мета і значення.
51. Основні види лекції, їх характеристика.
52. Дидактичні принципи відбору матеріалу для лекції.
53. Практичне заняття, його зміст, види, призначення і роль в системі навчання.
54. Схожі риси та відмінності між семінарським і практичним заняттями.
55. Сутність семінарського заняття, його види, завдання і роль в системі навчання.
56. Сутність лабораторних занять у ВНЗ, їх призначення та особливості проведення.
57. Консультація як основна і додаткова форма навчального процесу, її призначення, функції та види.
58. Навчальна практика у ВНЗ, їх сутність і види.
59. Нетрадиційні форми навчання у вищій школі.
60. Характеристика найпоширеніших активних методів навчання у ВНЗ.
61. Сутність відкритих занять, їх види, мета проведення, критерії оцінювання.
62. Роль самостійних занять у підготовці фахівців у ВНЗ.
63. Методологічні підходи до визначення поняття «самостійна робота студентів». Типи та види самостійної роботи студентів.
64. Сутність референції, її види.
65. Формування й використання каталогів, їх види.
66. Сутність анотації, її зміст і види.
67. Резюме, цитати, тези, план, конспект як форми запису.
68. Поєднання самостійної роботи студентів з іншими формами навчання.

Студенти заочної форми навчання виконують одну контрольну роботу і здають залік. Питання для виконання контрольної роботи охоплюють весь матеріал курсу. Контрольна робота складається з трьох питань: два перші – теоретичні, а третє питання стосується підготовки методичних вказівок.

Приклади варіантів контрольної роботи

Варіант 1

1. Види навчальних занять у ВНЗ.
2. Методика викладання як метод психолого-педагогічних досліджень.
3. *Практичне завдання*: розробити методичні вказівки до розробки комплексу методичного забезпечення для дисципліни «Фінанси».

Рекомендована література: 2 – 6; 12 – 15; 18; 20; 28 – 29.

Збірники наукових праць і журнали: «Вища школа», «Вища освіта України», «Нові технології навчання», «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми».

Варіант 2.

1. Сутність методології і методики наукового дослідження. Їх загальні риси і відмінності.
2. Характеристика найпоширеніших активних методів навчання ВНЗ.
3. *Практичне завдання*: розробити методичні вказівки до проведення вступної лекції з фінансової дисципліни за вибором.

Рекомендована література: 2 – 3; 12 – 15; 18; 20; 28.

Збірники наукових праць і журнали: «Вища школа», «Вища освіта України», «Нові технології навчання», «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми», «Педагогічний процес: теорія і практика», «Духовність особистості: методологія, теорія і практика», «Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки», «Наукове пізнання: методологія та технологія».

Приклади практичних завдань до варіантів контрольних робіт для студентів заочної форми навчання

1. Розробити методичні вказівки до використання активних методів навчання в процесі проведення :
 - а) семінарських занять з фінансової дисципліни за вибором;
 - б) практичних занять з фінансової дисципліни за вибором;
 - в) заключної (підсумкової) лекції з фінансової дисципліни за вибором.
2. Розробити методичні вказівки до опрацювання й засвоєння навчального матеріалу з фінансової дисципліни за вибором.
3. Розробити методичні вказівки до підготовки самостійної роботи з фінансової дисципліни за вибором.
4. Розробити методичні вказівки до написання для дипломної роботи магістра (тема за вибором):
 - а) анотації та вступу;
 - б) першого розділу;

- в) другого розділу;
 - г) третього розділу.
5. Розробити методичні вказівки до проведення з фінансової дисципліни за вибором:
- а) консультації;
 - б) семінарського заняття у формі ділової гри; «мозгового штурму»; дискусії;
 - в) заняття у формі брейн-рингу;
 - д) індивідуальних занять;
 - є) проблемної лекції.
6. Розробити методичні вказівки до розробки та використання виробничих ситуацій з фінансової дисципліни за вибором та інші.

Список рекомендованої літератури до вивчення дисципліни «Методика викладання у ВНЗ»

Основна:

1. Болонська декларація «Європейський простір вищої освіти» (Болонья, 19 червня 1999 р.).
2. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навч. посібник. – К.: Компас, 1997. – 63 с.
3. Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. – К., 1996. – 67 с.
4. Вища освіта в Україні: Навч. посіб. / В.Г. Кремінський, С.М. Ніколаєнко, М.Ф. Степко та ін. За ред. В.Г. Кременя, С.М. Ніколаєнка. – К.: Знання, 2005. – 327 с.
5. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посібник / М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук та ін. За ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
6. Власова О.І., Марушкевич А.А. Основи психології та педагогіки: Підручник. – 2-ге вид., переробл. – К.: Знання, 2010. – 333 с.
7. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
8. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К., 1994.
9. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 20. – С.134.
10. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: Навч. посіб. – К., 1998.
11. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: Навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 216.
12. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посіб. 3-є вид., допов. – К., 2001. – 608.
13. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посібник / За ред. О.Г. Мороза. – К.: НПУ, 2003 – 267 с.
14. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Просвіта, 2000. – 368 с.
15. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
16. Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В., Славенко Е.І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посібник. – Київ: Лібра, 2004. – 344 с.
17. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник. – К.: 2003. – 116 с.
18. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Додаткова:

19. Еш С.М. Методологічні підходи до використання новітніх технологій у процесі вивчення фінансових дисциплін. // Вища школа. – 2008. – № 8. – С. 60 – 70.
20. Еш С.М. Адаптація програми дисципліни «Фінансовий ринок» до кредитно-модульної системи навчального процесу. // Вища школа. – 2009. – № 9. – С. 36 – 49.
21. Масліков М.М., Лагода В.А. Методичні рекомендації до складання та використання тестів для діагностики знань студентів / К.: НУХТ, 2005.

22. Методичні рекомендації до підготовки курсу лекцій з навчальної дисципліни. / Уклад.: В.Л. Яровий, В.А. Лагода. – К.: НУХТ, 2005. – 21 с.
23. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів. / Затв. наказом Міністерства освіти і науки України № 588 від 27 червня 2008 р.
24. Положення про наставника студентської академічної групи і методичні рекомендації по організації його роботи. Затв. ректором УДУХТ від 11. 02. 2002 р.
25. Положення про кредитно-модульну організацію навчального процесу в Національному університеті харчових технологій (із змінами та доповненнями). // Схвалено вченою радою НУХТ, протокол № 7 від 31. 03. 2005 р.
26. Положення про планування, проведення та оцінювання відкритих занять викладачів у Національному університеті харчових технологій. / Схвалено Вченою радою НУХТ, протокол № 6 від 19 квітня 2009 р.
27. Положення про підготовку і видання навчально-методичної літератури в Національному університеті харчових технологій і його відокремлених освітніх підрозділів. / Схвалено Вченою радою НУХТ, протокол № 10 від 04. 06. 2009 р.
28. П'ятникова Г.П., Заячівська Н.М. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі. – Л.: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка. 2003. – 55 с.
29. Чайка В. Педагогіка (тестові завдання). Навч. посібник для студ. вищих пед. закладів освіти. – Тернопіль: ТДПУ, 2000. – 168 с.
30. Чепіга М. Керування тематичною самостійною роботою студентів. // Вища школа. – 2008. – № 5. – С. 25 – 31.

© С. Еш. 2010